

Pretexte pentru lectură

“Evreu bun” versus “jidă rău” sau despre capcanele alterității la români

de Gabriela Panu

Aflată la a treia reeditare în limba română (primele două la Humanitas în 2001 și 2004, a treia la Polirom în 2012), pe lângă cele în maghiară (Kriterion, 2005), engleză (University of Nebraska Press, 2009) și germană (Frank & Timme Verlag, 2010), cartea lui Andrei Oișteanu aduce în prim plan un subiect constant sensibil în abordările mai vechi sau mai noi ale problematicii minorităților: imaginea evreului. Lucid scrisă și atent documentată cartea face un inventar al mecanismelor de construcție identitară a evreilor, pornind de cele mai multe ori de la imaginarul colectiv al majorităților. Etnicitatea, văzută ca raporturi între grupuri etno-confesionale, precum și dinamica interacționismului simbolic între aceste grupuri sunt factorii principali care circumscriu tandemul noi vs. ei, identitate vs. alteritate.

Lectura este plăcută și captivantă, caracterele, ideile ori conceptele cheie fiind bine evidențiate. Autorul face uz de imagini sugestive, de multe ori caricaturale (evoluția evreului din bulbul de ceapă [p. 101]), tocmai pentru a sublinia mecanismele construcțiilor identitare de grup. De asemenea proverbele sau cântecele populare al caror subiect este evreul, dincolo de latura lor pretins amuzantă, stârnesc, de cele mai multe ori, consternare și indignare prin absurditatea unor idei preconcepute (*Toleranztax* sau *Taxa tolerantialii Judaeorum*, taxa de tolerare a evreilor [p. 34]).

Evreul este radiografiat fizic, profesional, intelectual și religios, autorul urmărind construcția

identității evreilor în diferitele spații socio-culturale europene, pornind de la receptarea de către majoritate a prezenței lor. Se urmărește maniera în care cultura așa-zisă înaltă, a internalizat și de cele mai multe ori a și alterat stereotipurile despre evrei din cultura tradițională, astfel încât se poate vedea transformarea antisemitismului popular și pasiv într-un antisemitism conștient și activ al elitelor. Cartea aduce în prim plan și unele atribute ale grupurilor etno-culturale majoritare. Cititorul se vede obligat să reconsidere nu doar imaginea evreului, ci indirect și imaginea (sau atributele pozitiv standardizate) ale grupurilor ma-

ioritare. Proverbiala atitudine a românilor bazată pe toleranță și ospitalitate devine, în logica mecanismelor de construcție identitară, o calitate autoatribuită, sau natural constituită? Asemenea interogații se desprind indirect din lecturarea acestei cărți.

Cartea lui Andrei Oișteanu rămâne o analiză profundă, curajoasă și lucidă, bazată pe o cercetare meticuloasă de surse fictive și non-fictive: de la ilustrații (din Anglia secolului al XIII-lea, Veneția secolului al XVI-lea sau din România ultimelor două secole), până la surse literare, studii asupra imagologiei și chiar legislație. Investigarea relațiilor dintre diferitele grupuri etno-culturale rămâne un demers științific cât se poate de relevant pentru înțelegerea adecvată a profilului societal european.

Andrei Oișteanu, *Imaginea evreului în cultura română*, Iași, Polirom, 2012, 609 p.